

"Offentlige Mænd" og "Offentlige Kvinder"

Taler

Viggo Ullmann

Dato

6 juni 1890

Sted

Stortinget

Omstændigheder

Debatt om stemmerett for kvinder

- 1 Jeg tror, man maa sige om Hr. Biskop Heuch; at han i det minste i en enkelt Retning er en uheldig Mand, og den ene Retning, hvori han er en uheldig Mand, det er i dette, at de som man egentlig skulde stole paa, dem kan han ikke i Længden sætte Tillid til. For en del Aar tilbage var det faa; men nu er den hans
- 5 Meningsfæller indenfor det samme Parti det gjælder, Folk med de samme Tanker som han, og dog staar de saaledes, at de har forlatt det egentlige Standpunkt, det, som jeg uden at begaa nogen Indiskretion, ja endog uten at sige det mindste ubehagelig kan betegne som Biskop Heuchs antediluvianske Standpunkt. Og dog er det selv hos Hr. Heuch ikke frit for, at der er noget, som
- 10 svigter; thi naar Hr. Heuch skal indlede sine Tanker, siger han, at man maa ikke tro, at han mener f.ex. det, som i sin tid var fremme, at en Kvindes Vidnesbyrd blot skulde gjælde halvt saa meget som en Mands. Ja, men der viser jo Hr. Heuch allerede, at hans Standpunkt ikke er rigtig fuldstøbt det heller; for Sagen er den, at den gang man begyndte med at opgive en saadan Mening, som at
- 15 Kvindens Vidnesbyrd kun skulde gjælde halvt saa meget som Mandens, var man allerede inde paa et Skraaplan. Forskjellen mellem Hr. Heuch og dem han angriper, hans Meningsfæller forresten, det er den, at disse Meningsfæller er kommet et Par Skridt længer foran Hr. Heuch. Det indrømmer jeg, at dersom Hr. Heuch havde levet i Middelalderen og der den gang havde været Forslag om,
- 20 at Kvindens Stemme skulde gjælde lige meget som Mandens, da havde Biskop Heuch sat sig imod det, og da havde han talt om, at hvis det blev indført, vilde Syndefloden komme; men i det Øieblik, at han saaledes tør indrømme, at noget, som engang har været et Standpunkt, Menneskene ansaa for at være moralsk rigtig, ikke er moralsk rigtig, har han dermed trods al Modstand, trods at han er
- 25 den egentlige principielle Modstander af Kvindesagen, alligevel givet efter, alligevel indrømmet; thi kan de moralske Standpunkter flytte sig fra Middelalderens Dage indtil nu, saa er det soleklart, at saa bliver de ved at flytte

sig, og saa er det soleklart at saa har Biskop Heuch Uret i det, at det i det hele
30 taget kan gaa an at sætte sig imod en saadan Strømning. Biskop Heuch vilde
blandt det andet, hvormed han bekjæmpede Kvindesagen, ogsaa gjøre
gjældende, at selve Sproget endog i sine fineste Udtryk modsatte sig noget saa
unaturligt, og han nævnte da der som et Exempel paa den Ting, hvad Sproget
forstaar ved en offentlig Mand, og hvad det samme Sprog forstaar ved en
35 offentlig Kvinde. Det er ikke behageligt at komme ind paa dette, og efter min
Mening skulde det af den ærede Repræsentant helst have været usagt, men naar
det engang er blevet nævnt, skal den Ting tages ved Hornene, for den er
betegnende; den er betegnende for dette Samfund, hvor indtil det aller sidste
alene Mændene har havt en saadan Overvægt, at de har kunnet bestemme ogsaa
40 det, som skal blive Sprogbrug; det er betegnende, at man i det hele taget endnu
har saadanne Vilkaar i Samfundet at der gives Tusinder og Titusinder rundt
omkring i Samfundet af Kvinder som sælger sig af Kvinder som bliver stemplet
med det Navn, Biskop Heuch gav dem. Det er betegnende for det Styret, vi
hidtil har ført, og hvorom man maa sige: Gud bedre os for dem, som har ført
45 Styret i dette Land, hvor lidet de endnu er kommet til Bunds selv i de mest
skrigende elendige Ting. Saa er det da, vi siger: Ja, nu ser vi, hvilken Forskjel,
hvilken unaturlig og umoralsk Forskjel der er blevet gennem dette ensidige
Mandsstyre, vi ser dette deraf, at Mændene kan betegnes med Sprogets ærefulde
Udtryk som offentlige Mænd, men Kvinderne - skal de møde denne Betegnelse,
50 saa er det et Udtryk for den dybeste Skjændsel. Derfor trænges Kvinderne, for at
der engang for Alvor kan tages fat paa dette Forhold, saa at det at være en
offentlig Kvinde, som det nu kaldes, bliver en Levning fra Barbariet, bliver en
Saga blot, som Efterkommerne taler om med Rædsel og Forfærdelse, og saa at
Sprogbrugen retter sig efter selve Tingen, og det at være en offentlig Kvinde
55 bliver et ligesaa ærefuldt Navn som det nu er at være en offentlig Mand; men det
er dette, som de ærede Herrer paa theologisk Side ikke forstaar. Ellers har jeg
egentlig talt ikke nogen særlig Anledning til at gaa ind paa, hva Hr. Biskop
Heuch sagde. Det er bleven udtalt her før, og jeg tænker, det kommer til at blive
udtalt ogsaa siden, at faa Foredrag har gjort Kvindesagen det Gavn, som Biskop
60 Heuchs Foredrag. En ting vil jeg nevne, og det er, hva han og Hr. Herzberg talte
om som noget, der var selvsagt, som enhver vidste, at Kvindesagsbevægelsen,
stilede henimod at gjøre Hjemmet overflødig - at opløse Ægteskabet var
endogsaa fra Hr. Herzbergs side fremme. Hr. Hertzberg talte med stor
Forfærdelse om, hva det skulde blive til naar man ikke længre havde Hjemmets
65 Liv og Hjemmets indflydelse, naar der var bleven Fællesskab i alle mulige Ting
ligetil fælles Vaskerier. Jeg vil ialfald i længden forbeholde mig en særskilt

Anstalt med Hensyn til det; men at det at have Fællesskab lige fra det allerinderste og allerindtimeste og fremover til de ydre Forhold i Livet skulde
70 være, hvad Kvindesagen efterstræbte, det er et Vidnesbyrd om, at de to Herrer
Theologer sammenblander ganske forskellige og heterogene Ting. Der er
Retninger, som ser paa Fællesskab i saadanne Ting - baade det, som det i og for
sig kan være godt at have Fællesskab i, og det som alvorlige Mennesker vil
oprøres over - som ser paa dette som en Fremtid; men det har ikke det mindste
75 med Kvindebevægelsen at gjøre. Det kan være, at disse Mennesker tillige
sympatiserer med Kvindebevægelsen; men det kan dog ikke Kvindebevægelsen
gjøre noget for. Hva Kvindebevægelsen vil er jo kun at komme til at øve sin
Indflydelse netop i modsat Retning af det, som har været fremme hos de to
Repræsentanter; thi naar Hr. Heuch taler, som om det var en given
80 Kjendsgjerning at i det Øieblik Stemmeretten er gennemført og
Kvindesagsbevægelsen har seiret, er Hjemmene derigjennem opløst, og han saa
fører høie Taler om, at der, hvor Hjemmene gaar tilgrunde, vil det ske det
samme som i det romerske Keiserdømmet, at hele Staten gaar tilgrunde, - naar
Hr. Heuch anfører dette, da spørger jeg: hvorledes forholder det sig med
85 Hjemmene for Øieblikket? Der er mange Hjem, hvor det er bra og velsignet;
men jeg vil bede Hr. Biskop Heuch, som taler saa sterke Ord om Hustruen og
Moderens betydning i Hjemmet, at tænke paa de Tusender og atter Tusender af
Hjem i Verden hvor Hustruen maa gaa du den tidligste Morgenstund og ikke
kommer tilbage før sent på Kvælden, fordi hun maa kave og stræve for Børnene,
90 som bliver igjen Hjemme, og jeg Spørger: skriger ikke saadanne Forhold netop
paa det modsatte af det, som Hr. Heuchs Ord gaar du paa? - at hvad vi trænger
til, er Kræfter, som kan reise Hjemmene; thi vi, som hidtil har styret, har ikke
forstaaet at gjøre det. Under vaart Styre vil det mere og mere - saasandt de har
ret, der paastaar, at Fattigdommen voxer mere og mere - gjøre sig gjældende det,
95 som ødelægger Hjemmene. Men det er saa let at tænke som Hr. Heuch, naar
man sidder Hjemme i sin egen varme Dagligstue i sin bløde Sofa, i sine egne
gode velsignede Forhold og diskutterer du fra disse Forhold, og glemmer den
Ting, at for hvert et godt Hjem er der kanske 5 eller 10 elendige Hjem, som
netop raaber paa denne Reform, hvor netop Stillingen er den, at vi, Forsvarere
100 af Reformen, maa sige: i har Ret, Samfundet gaar tilgrunde, dersom ikke
Hjemmene reises; men i det Samfund, som vi nu har, ødelægges Aar efter Aar
Tusender af Hjem, hvor ikke Hustruer og Mødre har faaet lov til at være det, de
skulde være. Derfor er det, vi blant andet kaller Kvinden til Deltagelse i det
offentlige Liv, fordi vi skjønner, at her skal det stærkere Vidnesbyrd og stærkere
105 Arbeidskraft til, end vi for Øieblikket raader over, for at rette paa Hjemmenes

elendige Forhold. Det er nu et svært Forlangende af Hr. Biskop Heuch, naar han kræver af Kvinderne, at de skal skatte dem høiest, der taler om dem som han; det er et svært Forlangende. Nei, sagen er den, at det Forlangende opnaar

110 ikke Hr. Biskop Heuch af den Grund, at der bliver flere og flere Kvinder, som bliver sig bevidst dette, at de vil netop arbeide, de vil have Anledning til at tage Del i, hvad der nu til dags er det stærkeste af alle Midler til at bringe noget godt frem, nemlig deltagelsen i det offentlige Arbeid. Det nytter ikke med Hr. Biskop Heuch at tale de allernydeligste Ord om Kvinden; det nytter ikke, om han er

115 den allergalanteste Riddersmand; det nytter ikke at holde denne gammeltags Tale om "Kvindeligheden". De bliver færre og færre de Kvinder, som bryr sig om dette. Kvinderne har det saaledes som alle de, der er i Væxt, at de bryr sig ikke om det, fordi de er komne udover dette første Standpunkt. De bryr sig ikke længre om Sukkergodt, og naar Hr. Biskop Heuch staar og uddeler Sukkertøi i

120 Pundervis, vil de ikke have det; thi de har faaet formeget af det. Det de bryr sig om, er kraftig Husmandskost, saa de kan faa Kraft til at deltage i Arbeidet. Dette Standpunkt, som de to Herrer fra Kristiania har udviklet, staar forresten i Sammenhæng med hele den norske Aandsdannelse: det er Indflydelse fra tysk. Der er 3 Standpunkter ligeoverfor Kvindespørgsmaalet. Det ene er dette, at

125 Kvinden er bestemt væsentligst til at være Madmoder; det er, hvad mest er kommen fra Tyskland; fra de tyske Theologer er det væsentlig, at de norske Theologer har dette sit Standpunkt. Det er eiendommeligt nok forresten, at en af de betydeligste tyske Tænkere, der kan siges at være Udtryk for den tyske Aand, en Mand, som Hr. Biskop Heuch nok forøvrigt vil tage Afstand fra,

130 Schopenhauer, at hans Udtalelser falder aldeles sammen med Hr. Biskop Heuchs - hans yderliggaaende Fornægtelse indenfor det religiøse Felt falder aldeles sammen med den største Hyperortodoxi indenfor de tysk dannede Theologers Kreds - det viser, at Theologerne ikke er saa forfærdelig høit ophøiet over Tiden og Sæder og Tænkemaader, men at de er adskillig bundne af dem.

135 Det er noksaa betegnende at kunne stille ved Siden af hinanden - jeg skulde have Fornøielse af at gjøre det - Udtalelser af Schopenhauer og Hr. Biskop Heuch; de skulde komme til at falde saa omtrent aldeles sammen. Saa har man det andet Standpunkt, det man kalder det franske, Galanteristandpunktet. Det er dette, som staar i et tilbedende Forhold til Kvinden; det er det Standpunkt, som

140 indtages selv af en saa betydelig fransk Tænkere som Comte, dette at stille sin Moder, Søster og Datter op som Gudinder og tilbede dem, som Comte gjør. Endelig har man det tredie Standpunkt, det engelske, sunde, praktiske Standpunkt, det som Englands første Tænkere Stuart Mill netop er det største Udtryk for, hvorfor det ogsaa er ham, som er gaaet i Gang med den egentlige

Kvindesagsbevægelse, - det som uden Fraser, uden at uddele hverken Sukkertøi eller Skjældsord siger: Vi skal være lige, vi skal arbeide sammen med alle mulige Forskjelligheder; vi skal arbeide sammen for at blive helt ud fuldstøbte Mennesker. Dette er i Overensstemmelse med den angelsaxiske Aand, det er et
150 Udslag af hele dette Folks praktiske Tanker, og da vi er saa heldige at være i Slægt med dem der vesterpaa, er det naturligt, at vi hører til de Lande, hvor den engelske Tankegang stærkest er begyndt at slaa ned. Ligeoverfor dette, som ligger dybt rodfæstet i de angelsaxiske og de nordiske Folks Karakter, Udvikling og Bevidsthed, ligeoverfor dette nytter det ikke i Længden en importeret tysk
155 Theologi at komme med saadanne Talemaader som den, at Kvinden ikke skal faa Lov til at være andet end den bly Lilje i Hjemmet. Ligeoverfor Biskop Heuchs Paastand om, at Kvindesagen og Stemmeretten skulde føre til Misfostre, kvindelig Misfostre, et Samfund af Maskulina og Neutra, vil jeg gjøre Hr. Biskop Heuch opmærksom paa en ganske simpel Ting, og det er den, at de
160 af os her Tilstedeværende, der er gift med Kvinder, som er ivrige for Kvindesagen, kan paa det bestemteste tilbagevise Biskopens Paastand om, at det bliver Misfostre, som kommer frem gennem Kvindesagsbevægelsen. Jeg tør sætte dem op mod nogen hver af dem, som staar paa den anden Side, og jeg tænker, at vi, som selv staar saaledes personlig midt oppe i det, vi ved det vel
165 bedst, vi kan vel give det sikreste Vidnesbyrd om, hvor Kvindesagen fører Kvinden hen, og hvad Betydning det har ikke alene for Kvinderne, men ogsaa for Mændene at staa ved Siden af Kvinder, som har faaet alle sine Evner udviklet til fuld Frihed netop derigjennem, at Kvindesagen har reist dette hos dem. Det er derfor i vore Hustruers, i de Kvinders Navn, som staar os nær, og som er
170 grebne af denne Bevægelse, at vi tilbageviser med Bestemthed og med Harme Hr. Biskopens Paastand om, at der bliver kvindelige Misfostre ud af Kvindesagsbevægelsen.

Kilde

175 Stortingstidende 1890, s. 1285 - 1287.

Emner

Innlegg i Stortinget, Kvinnesak, Likestilling, Stemmerett

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/offentlige-maend-og-offentlige-kvinder>